

Спільне. Вміщаємося. —Ю.

Якщо знайдеш, поверни складеним.

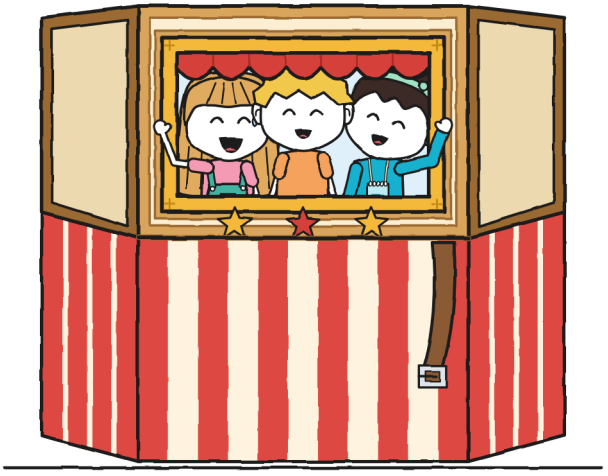

Ця печатка позначає те, що буває лише в казці: справжніх драконів не існує, а посилки не повертаються по повітрю. Для справжнього перенесення дивись останню сторінку. —Ю.

НЕМОЖЛИВІ ДОСТАВКИ · 6

Місце на трьох

LinguAula

(зошит Гуні)

РОЗМІР XL · Ілюстрований роман · 13+

НЕМОЖЛИВІ ДОСТАВКИ · 6
Місце на трьох

Шоста книжка серії. Попередні: «Ця посилка кусається», «Не відкривати до грому», «Поверніть, будь ласка», «Тут ні, Крихто!» і «Один торт на двох».

Текст та ілюстрації: LinguAula

Українська версія: LinguAula

РОЗМІР XL · Ілюстрований роман · 13+

Перше видання: 2026

© 2026 LinguAula · info@linguaula.com

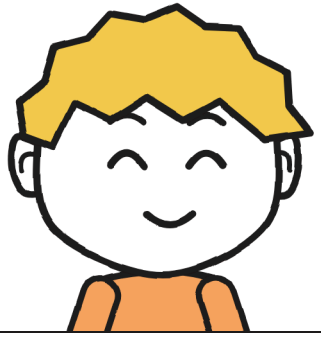
Можна вільно копіювати — для класу і для дому.

Шрифти: Andika, Pangolin, Caveat та IBM Plex Mono (ліцензія SIL OFL).

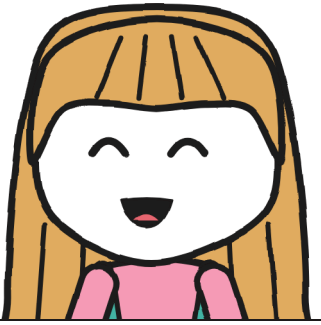
Опрацьовуй кожен розділ на linguaula.com

Утрьох. Ручку я вже вибрала. —Ю.

ХТО Є ХТО

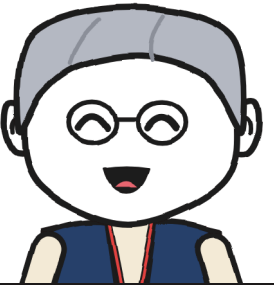
Гуні. Міряє в сантиметрах. Цього тижня рахує ще дещо інше.

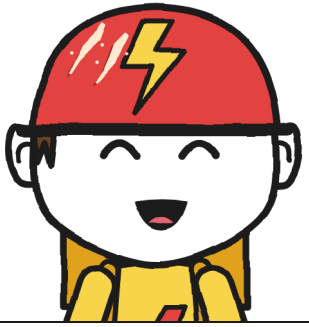
Юля. Знає дорогу. Пояснити її — то вже інша справа.

Ноа. Давня подруга Юлі. Міряє кроками: вони в неї завжди з собою.

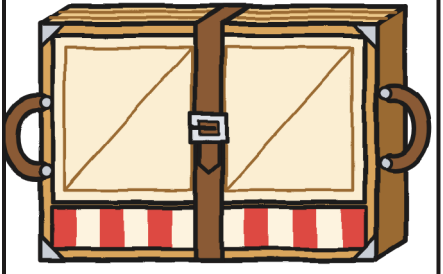
Ірена. Веде театральну майстерню. Не каже, куди йти: каже «стоп».

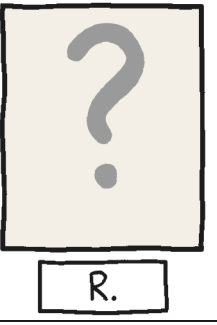
Тоньо. З БЛИСКАВКИ й із крамниці. Хронометрує і не коментує. Майже.

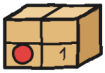
Мара. Позичає посилку. Коробку не віддає.

No 6. Театр, що вміщається в коробку. Якщо ніхто не тримає ремінь, розкривається, де захоче.

R. Відправник. Цього разу залишило рядок в інвентарі.

РОЗДІЛ 1

Навіщо потрібні троє?

Зошит № 5 закінчився двома стрілками на циферблаті, і я закрив його саме так, не просячи жодну зникнути. Закінчений зошит лишається таким, яким ти його залишив. У цьому його перевага: сперечатися з ним уже ніхто не може.

Шостий — помаранчевий. Мандариновий помаранчевий, із тих, що чистяться за один раз, якщо не поспішати, і теж із печаткою крамниці в куточку. Мара залишила його на прилавку, поруч із рожевим, і пішла в комірчину перекладати коробки, які вже були складені. Мара зошитів не віддає: вона кладе їх там, куди ти дивитимешся.

Для першої сторінки в мене є традиція. Другому я дав ОФІЦІЙНИЙ, третьому — ТАЄМНИЙ, четвертому — ОСТАТОЧНИЙ, п'ятому — СПОКІЙНО. Чотири слова із замком, і всі чотири Юля прочитала раніше за будь-кого, зокрема й за мене. Цього разу я шукав слово, яке вже враховувало б це.

Угорі я написав ЗОШИТ ДОСТАВОК 6 · Гуні, бо так прийнято. Під цим — одне слово:

СПІЛЬНЕ.

І залишив півсторінки вільними, про всяк випадок. Про який саме випадок, я не знав. Дізнався одразу: вільними вони не пробули й хвилини.

Юля стояла по той бік прилавка. Зошита вона не просила: потягла його до себе одним пальцем, відкрила зелений маркер і написала на півсторінки таким великим почерком, що він дійшов до поля, подумав і пішов далі по полю. Потім закрила маркер із виглядом «це не я» — таким виглядом у цій крамниці вже користуються всі.

Я поділилася першою сторінкою — своїм почерком.
—Ю.

Я виміряв, скільки вона зайняла: нижню половину, цілу. Моє слово з усім повітрям, яке я навколо нього залишив, займало верхню. Дві половини. Мені цей поділ здався цілком розумним.

Те, що завжди, для тих, хто потрапив до цього зошита, не читавши попередніх. Крамниця називається «Неможливі доставки» і належить Марі, яка відьма, носить фіолетовий капелюх і має печатку, що під час штампування сипле іскрами з запахом погашеної свічки. На лівій полиці вона тримає повернені — посилки, які ніхто не зміг доставити, і всі їх надіслало R. Якщо той, хто отримав посилку, не підпише етикетку чорнилом, що не стирається, на світанку посилка

повертається на свою полицю по повітрю. Їх було двадцять. Ми з Юлею доставили п'ять: яйце дракона, насінини на лапках, дзвіночок, набір для прибуття і підставку для пекарні Елії. На стіні зеленими літерами написано ЗАЛИШИЛОСЯ 15. Тоньо, той, що з БЛИСКАВКИ, має своє місце в коробці догори дном біля ослінчиків. Поки що.

У понеділок, наступного дня після записки Елії, я вийшов зі школи й пішов просто до крамниці. Юля чекала мене за прилавком із конвертом у руці. Не зеленим і не синім, які єдині я знаю, а бірюзовим, і він був закритий. Вона тримала його двома пальцями за куточок, ніби він пекучий.

— Його приніс листоноша. Написано: «Крамниці „Неможливі доставки"». Я вже давно його не відкриваю.

— Як давно?

— Двадцять вісім хвилин, — сказав Тоньо зі своєї коробки, дивлячись на годинник. — Рекорд району.

Каска на ньому була навіть у крамниці, з двома рисочками від пазура, а годинник — поверх рукава, щоб не гаяти часу на закачування.

Я знаю Юлю. Закритий конверт у її руках живе рівно стільки, скільки їй потрібно, щоб знайти клапан. Двадцять вісім хвилин були не терпінням. Це було щось інше, і я не зрозумів що.

Він був не мій. Чужі конверти важать утричі більше.
—Ю.

Мара відкрила його нігтем, не порвавши зайвого паперу. Лист був написаний чітким дорослим почерком, із тих, що не завалюються до кінця рядка:

«Я Ірена, відповідальна за театральну майстерню районного центру. Оновлюючи інвентар, я знайшла рядок: „Складаний театрик: очікує на отримання“. Він у вас? У суботу, 31-го, — районні змагання. Якщо театрик прибуде складеним до нашого двору, принесений командою з трьох, я підпишу його тут же. У команді Ноа є місце для трьох, а поки що там лише вона».

Нижче, іншим почерком, дрібним і прямим, бірюзовим:

«Юля: це я! Тепер я займаюся театром. Приведи когось, хто знається на посилках. —Ноа».

Юля прочитала підпис, і її рот піднявся з одного боку, лише з одного, як буває, коли згадаєш те, чого розповідати не збираєшся. Вона тихо сказала «Ноа» — так, як називають вулицю, якою ти проходив тисячу разів.

«Хтось, хто знається на посилках». Це був я. «Посилки» мені сподобалися. «Хтось» — менше.

О п’ятій прийшли обидві.

Ірена несла теку, темно-синій жилет, повний кишень, і свисток на шиї. Коротке сиве волосся, кругла оправа окулярів, і цими окулярами вона обійшла крамницю полицю за полицею, як той, хто робить інвентар, хоча його ніхто не просив. У Ноа на мотузці висів блокнот, а за вухом стирчав бірюзовий олівець. Волосся зібране у високий кок із кучерів, перев'язаний м'ятно-зеленою хусткою; светр — бірюзовий, як конверт. Усе в ній було поставлено на своє місце, щоб не доводилося шукати.

Юля вийшла з-за прилавка, не відчиняючи дверцят, а під ними, і вони обнялися. Обіймалися так довго, що я встиг це виміряти: одинадцять секунд. Я стояв збоку із зошитом. Зошит теж для цього годиться: щоб було що тримати в руках.

— Це Гуні, — сказала Юля. — Він знається на посилках.

— Привіт, Гуні, що знається на посилках, — сказала Ноа. І записала моє ім'я в блокнот.

Записала повністю, з прізвищем, яке щойно мені дала. Звідти, де я стояв, було видно, що я — другий рядок на аркуші. Перший: «Юля», з рискою під ним, як під тим, що вже зроблено.

Мара залізла на синій ослінчик і зняла зі своєї полиці № 6. Коробка, як усі, ні більша, ні менша. На етикетці було п'ять рядків, надрукованих на машинці: № 6. МАЙСТЕРНЯ НА ДВОРІ. ВХІД ЧЕРЕЗ ДВОЄ ДВЕРЕЙ. ДОСТАВЛЯТИ

СКЛАДЕНИМ. А внизу, як завжди, ВІДПРАВНИК: R. Навколо — дев'ять штампів ПОВЕРНЕНО.

— Дев'ять штампів, — сказала Юля.

— «Двоє дверей», — прочитала Ноа. — Які ще двоє дверей?

Ірена не знала. Мара теж. Я записав це зі знаком питання — так я записую те, чого не знаю, але хочу, щоб було видно: я помітив.

— Я носила її дев'ять разів, — сказала Мара. — У понеділок мені відчиняли швачки, у середу — хор, у п'ятницю — шахісти. «Майстерня? Це не тут». Ніхто не підписував за майстерню.

Я намалював це, поки вона говорила, у трьох віконцях: Мара з коробкою під пахвою перед тими самими дверима, а в

дверях по черзі голка з ниткою, нота і шаховий кінь, який нічого не казав, бо в шахах мовчать. Нижче — коробка, що влітає у вікно крамниці на світанку. Дев'ять разів.

— Театр репетирує на дворі, — сказала Ірена. — А на дворі дзвінка немає.

Вона розкрила теку й показала Марі аркуш із печаткою центру. Мара читала його, майже впираючись носом, — так вона читає те, що збирається сприйняти серйозно.

— Тепер це в реєстрі: «Театральна майстерня. Відповідальна: Ірена». За майстерню вже є кому підписати.

— Тепер, коли є кому підписати, чому б Марі не віднести його в коробці, як підставку для Елії? — спитала Юля.

— У коробці я носила його дев'ять разів, — сказала Мара. — Тепер умови ставить той, хто отримує.

— Складаний театрик — щоб носити по площах, — сказала Ірена. — Мені треба побачити, що мої діти справляться з ним на вулиці. Якщо ні, мені він не підходить. А я не підписую те, що мені не підходить.

— Це я вже чула в пекарні, — сказала Мара.

У мене було питання з того моменту, як я прочитав лист, і я поставив його, поки воно не вичерпалося.

— А навіщо потрібні троє?

Я питав по-справжньому. Згорток із двома ручками; двоє людей, по одній на ручку. Я порахував на пальцях, і вийшло двоє.

Ніхто не засміявся. Ірена подивилася на мене поверх окулярів, як дивляться на деталь, що підходить краще, ніж здавалося.

— Гарне питання. У вівторок на дворі відповісте мені самі.

Мара розкрила свою книгу й записала умови. Умови Мари завжди вміщаються в одну руку; я порахував на своїй, і великий палець залишився зайвим:

- № 6: позичено для репетицій.
- Виходить з Іреною або зі мною.
- Повертається складеним.
- Ночує тут.

Етикетка лишається в коробці, а коробка — у Мари.

Якщо він ночує на полиці, вранці йому нікуди повертатися. Він і далі на дев'яти штампах. Я спитала. —Ю.

У вівторок ми пішли на двір районного центру. З тротуару входять через залізну браму з багатьма шарами фарби, що зачиняється сама: відпускаєш — і вона повертається, повільно, аж до клацу, як собака, що сідає без команди.

Мара поставила коробку на землю й зняла кришку. Вийшовши, театрик виріс, як підставка Елії. Я вже не лякаюся: дістаю рулетку.

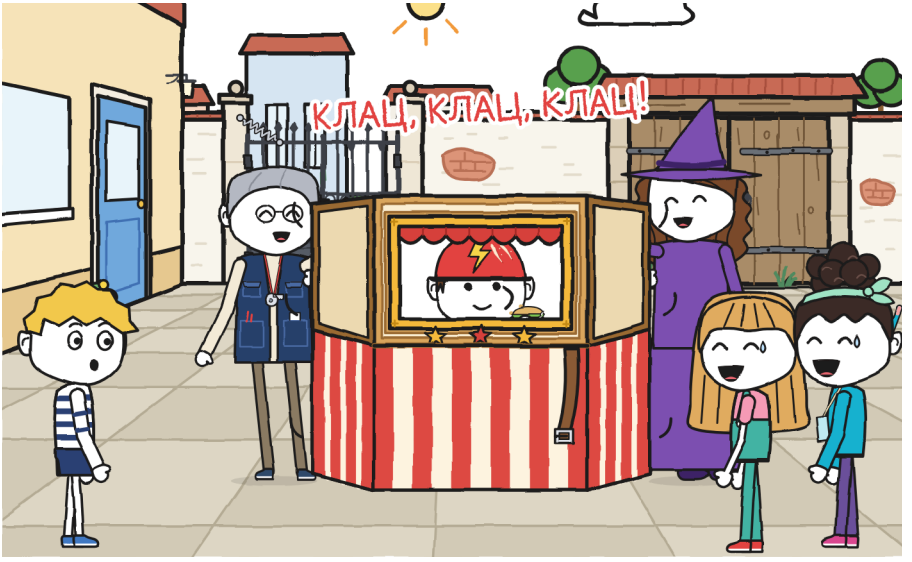
Закритий, він був плоским згортком із дерев'яних і тканинних панелей, із ручкою з кожного боку й ременем, що проходив крізь пряжку на три отвори. Метр на сімдесят сантиметрів, а ребром — одна п'ядь. Брама з відчиненою стулкою — дев'яносто сантиметрів. Ребром він проходив у браму. Це було легко.

Спершу Ірена захотіла перевірити, чи він цілий. Вона розстебнула ремінь і повернула згорток. Панелі розкрилися самі, під власною вагою, одна за одною: клац, клац, клац. Сцена з трьома стінами, коротка завіса і вікно в рамці на задній панелі.

Крізь вікно було видно Тоньо, що проходив повз тротуаром із бутербродом. Рот у нього був повний. Привітатися він не зміг. На мить застиг, обрамлений вікном, у касці, з однією щокою товстішою за другу, як портрет когось важливого, написаний в обідню пору.

— Цілий, — сказала Ірена. — Правило майстерні: руки — на ручках. На шарнірах — ніколи. А на поворотах хтось тримає ремінь.

Я записав слово в слово.

Ірена з Марою склали його й застебнули ремінь.

— Спробуємо ми, — сказала Юля. Ноа вже стояла біля другої ручки.

Вони не дивилися одна на одну, щоб вирішити. Навіть не казали: кожна пішла на свій бік, як ідуть до свого звичного стільця.

Вони порахували до трьох і підняли його. Могли. Обійшли двір, повільно, трохи розвівши лікті, і театрик ішов між ними, не гойдаючись, як добре несена таця. Дійшли до брами. Брама була зачинена.

Юля глянула на неї. Ноа глянула. У них було чотири руки, і всі чотири зайняті.

Я стояв за два метри, з двома вільними руками й зошитом.

Ірена, в глибині двору, з текою до грудей, нічого не сказала. Ні «допоможи їм», ні «ти».

Я притримав браму спиною. Вони пройшли. Ірена щось записала в теку.

Того вечора я винайшов прилад для цього зошита. Це п'ятий у моїй кар'єрі, після тремтоміра, червономіра, тутоміра й шумоміра, і перший, що міряє не одну людину, а кількох одразу. Я назвав його ТРІЙКОМІР, «хто що робить на кожному відрізку». Рядок на відрізок і три клітинки, кожна зі своїм малюнком:

- НЕСТИ: дві руки на двох ручках.
- СПРЯМОВУВАТИ: сказати, куди й коли.
- РОЗЧИЩАТИ ШЛЯХ: двері, бордюри, люди.

У першому рядку, «двір, перша спроба», я записав «Юля і Ноа», «Юля і Ноа» і порожню клітинку. У другому, «двір, друга спроба», те саме, а в третій клітинці — «Гуні».

Два імені повторюються, а клітинка порожня: далі не можна. Із заповненою клітинкою — можна. У мене була відповідь для Ірени, і вона була моя.

І записав ще одне, менше: «Браму притримає й камінь».

Я написав це олівцем, майже не натискаючи.

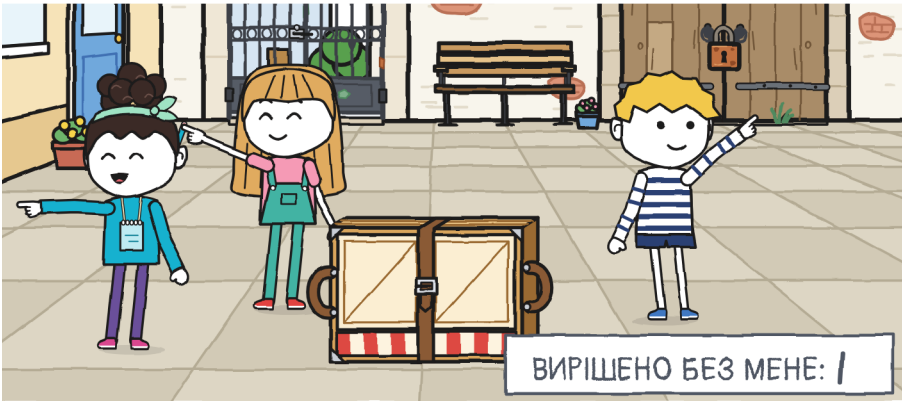
Лишалося зрозуміти етикетку.

— Двоє дверей — це дві стулки брами, — сказала Юля.

— Треба відчинити обидві, — сказала Ноа.

— Можна спершу виміряти мур ззовні, — сказав я.

Ми показали втрьох одночасно. Юля — на браму. Ноа — на залу майстерні. Я — на вулицю.

— Потім, — сказали обидві.

Вони сказали це одночасно й однаково, ніби репетирували. Мабуть, репетирували. Роками.

Я пішов сам. Вийшов крізь браму, яка зачинилася за мною зі своїм клацом, і обійшов мур, міряючи рулеткою, відрізок за відрізком, записуючи кожне число в зошит, притиснутий до коліна. Мур був довгий і виходив у провулок із запахом нерухомої води. І там, за рогом, я знайшов дещо.

Я повернувся швидко, з тим знайденим у голові й рулеткою, ще не змотаною, — метр жовтого волочився

тротуаром. Коли я увійшов, Юля й Ноа сміялися з чогось, що сталося до того, як я з'явився в районі. Сміялися плечима, без звуку, і Ноа торкалася Юлиної руки, щоб та припинила, а Юля не припиняла.

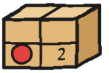
Я відкрив рот.

— Уже вирішено, Гуні, — сказала Юля. — Це дві стулки.

У нижньому куточку сторінки, дрібно й олівцем, я написав: ВИРІШЕНО БЕЗ МЕНЕ. А поруч — рисочку. Я написав це з усе ще відкритим ротом.

Я закрив рот. І зошит.

Цю рисочку я побачила через два дні. Моя. —Ю.

РОЗДІЛ 2

Хто знає дорогу?

У середу був перший маршрут: від крамниці до двору, вулицею, з театриком на плечах і з людьми, що дивляться. Післяобідній урок я просидів, малюючи трійкомір на полі аркуша, з новим рядком і порожніми клітинками, щоб заповнити їх утрьох.

Коли я прийшов до крамниці, трійкомір уже був заповнений. Зеленим.

Юля розкрила мій зошит на сторінці з приладом і дописала рядок своїм рекламним почерком: «крамниця → двір». У клітинці НЕСТИ стояло «Гуні і Ноа». У клітинці СПРЯМОВУВАТИ — «Юля». У клітинці РОЗЧИЩАТИ ШЛЯХ — знову «Юля». Маркер лежав зверху, без ковпачка, як доказ, який ніхто не потрудився сховати.

— Ти з Ноа несете, — сказала Юля. — Я спрямовую, бо знаю дорогу. А оскільки йду попереду, розчищаю шлях.

— Ми це придумали по дорозі, — сказала Ноа.

Вона сказала це не щоб виграти. Вона сказала це так, як дають адресу: бо це була правда. Вони прийшли разом звідкись, і по дорозі подумали. Я по своїй дорозі подумав те саме, але на полі аркуша, а це не рахується як «прийшов».

Зеленим не стирається. Друга рисочка.

— Перед виходом можна було б накреслити план, — сказав я. — З пронумерованими поворотами.

Я вже мав його напівготовим у голові: двері крамниці, бордюр, взуттєва крамниця, площа, повороти з номером усередині кружечка, як станції на лінії.

— План не потрібен, — сказала Юля. — Усе прямо до кульгавої риби.

Ноа розсміялася. Юля теж. Не маленьким сміхом: з тих, що починаються в однієї й заразом переходять на другу, перш ніж перша закінчила, і повертаються, і вже не знати, чий це.

— Якої риби?

— Кульгава риба — це кульгава риба, — сказала Ноа, ще зігнута навпіл.

— Це довга історія, — сказала Юля.

— І дуже гарна, — сказала Ноа.

Я чекав. Олівець у мене завис у повітрі, готовий записувати історію, раптом згодиться для дороги. Мені її не розповіли.

Вони заспокоювалися потроху, витираючи очі рукавами, і щоразу, як одна дивилася на другу, сміх повертався трохи, як гикавка.

Я опустив олівець. Третя рисочка.

Мара дістала театрик із коробки біля дверей крамниці, на тротуарі, а коробка лишилася з етикеткою та дев'ятьма штампами. Ноа застебнула ремінь на перший отвір.

— Так він швидше розстебнеться, коли прийдемо.

Це була добра причина. Я записав: «Отвір 1: швидше розстебується». Решти не записував, бо решти я ще не знав.

Я йшов попереду, Ноа — позаду, кожен з однією рукою на своїй ручці. Попереду видно вулицю. Позаду видно тільки театрик: метр дерева й розписаної тканини за п'ядь від носа, наче йдеш позаду шафи. Друга рука в Ноа була біля ременя, за звичкою чи за правилом Ірени, і вона лічила пошепки. Лічила кроки. Спереду я її чув: «... двадцять один, двадцять два ...» тим самим тоном, яким інші наспівують.

Ірена йшла останньою, з текою та свистком. Вона не казала, куди йти. Вона казала «стоп», коли траплявся бордюр. Казала це один раз і не підвищуючи голосу, і ми зупинялися, і було так, ніби зупинилася з нами вся вулиця.

Юля розчищала шлях дуже добре. Йшла на кілька кроків попереду, задом наперед, і розмахувала руками, як той, хто паркує вантажівку.

— Дорогу, іде театр!

Пані з взуттєвої крамниці вийшла до дверей подивитися, з напівзав'язаним черевиком у руці. Чоловік із собакою зачекав у під'їзді; собака теж зачекав, а це важче. Далеко, по той бік району, задзвонив дзвіночок. Дзінь.

— БЛИСКАВКА репетирує свою пробу, — сказала Ноа. — Вони на велосипедах, із конвертом. А ми пішки, з оцим.

— З цим не бігають, — сказала Ірена.

Тоньо розповів мені в понеділок: на кожному пункті БЛИСКАВКИ треба прибути втрьох разом, інакше не рахується. Я тоді записав це, не знаючи для чого.

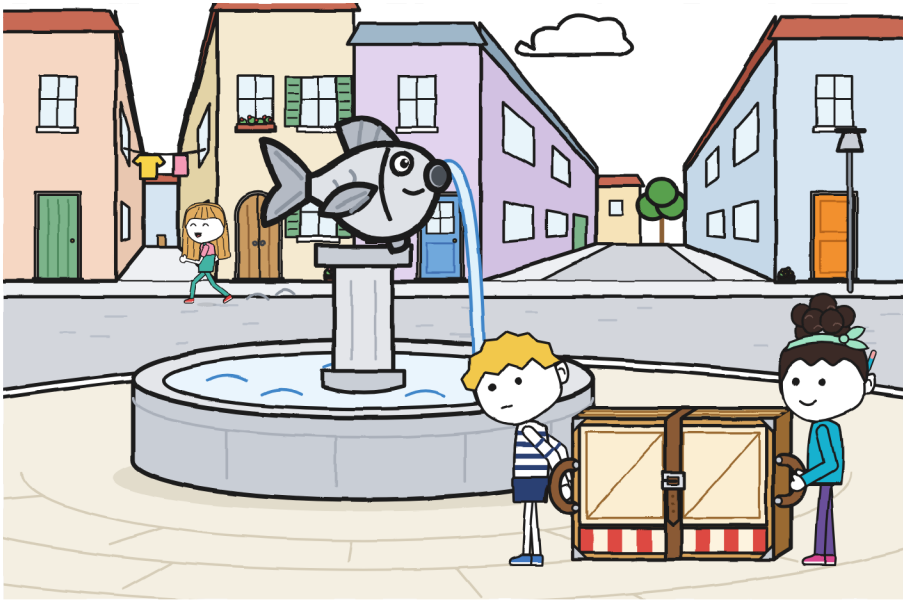

Ми дійшли до площі з фонтаном. Вона кругла, з лавками навколо й голубами, що ні для кого не посуваються. Юля обернулася, крикнула вказівку й побігла до центру — притримувати браму.

— До кульгавої риби — і звернути!

І її вже не було. Лямка її комбінезона майнула між двома людьми, а потім — нічого.

Посеред фонтана на низькій колоні стоїть кам'яна риба з відкритим ротом, ніби збиралася щось сказати, та передумала. Я добре її роздивився. З мого боку в неї були всі плавники.

Я подумав швидко, а це не моя сильна сторона. Моє — думати повільно й з лінійкою. Та театрик важив, Ноа йшла позаду й нічого не бачила, а вулиця навколо йшла далі. Я притулив зошит до ручки й написав два рядки:

1. Риба з фонтана: плавники на місці, усі. Не кульгава. Буде інша риба.
2. Звернути: на який бік? Ліворуч — вузька вулиця. Праворуч — широка. Театрику краще йти широкою.

Нижче — товста стрілка праворуч. Міркування було бездоганне. Неправильним у ньому було лише початок.

— Звертати вже? — спитав я, не обертаючись.

— На кульгавій рибі! — сказала Ноа з-за театрика.

Ноа не бачила нічого, крім дерева. Звідти кульгава риба була словом, і слово було сказане правильно.

Я далі шукав іншу рибу. Дивився на під'їзди, на вивіски, на рибний магазин, що виявився залізною крамницею. Не було. Я повернув праворуч.

Ніхто не сказав «поворот». Ніхто не притримав ремінь. На першому отворі пряжка тримає слабко.

Клац. Клац. Клац.

Панелі розкривалися повільно, одна за одною, навколо Ноа, як листки артишока, який хтось розкриває зсередини. Ірена свиснула в свисток. Коли шум стих, посеред вулиці стояв театр. А в театрі — Ноа.

— Привіт, — сказала вона з вікна.

Руки в неї були підняті, далеко від шарнірів, як їй казали. Ремінь звисав до землі. Я все ще тримав свою ручку, яка вже не була ручкою нічого: вона була краєм сцени.

Ірена подивилася на руки Ноа. Потім на мої. Подивилася по-справжньому, палець за пальцем, з обох боків. Вони були цілі: панелі легкі й розкриваються повільно.

— Хто спрямовував? — спитала вона.

Ніхто не відповів. Той, хто спрямовував, притримував браму двома вулицями далі.

Ми склали його вдвох з Іреною, руки на бічних планках, не поспішаючи, панель за панеллю. Ноа, вже ззовні, застебнула ремінь і цього разу смикнула його двічі. Тим часом я виміряв: від моєї ноги до фонтана — чотири метри. Записав це, поки рулетка ще лежала натягнута на землі, від мого черевика до кам'яного краю.

Юля повернулася бігом.

— Але ж це було на кульгавій рибі!

— На якій кульгавій рибі?

— Ось на цій! — Вона показала на фонтан. — Ліворуч. Як завжди.

— «Завжди» було до того, як я прийшов.

Я сказав це не зі злістю. Я сказав це так, як виправляють дату. Юля на секунду довше, ніж слід, тримала руку витягнутою до фонтана, а тоді обернулася до Ірени, що стояла з розкритою текою.

— Просто Гуні заблукав.

Я не заблукав. Я точно знав, де я: за чотири метри від фонтана. Я щойно це виміряв.

Ноа дивилася то на одного, то на другого, із закритим блокнотом, притиснутим до светра. Ірена щось записала. Що — не сказала.

І це теж вирішили без мене. Четверта рисочка.

Я сказала це вголос і при людях. Знаю. —Ю.

Мені показали інший бік риби. Ми втрьох обійшли фонтан, зі складеним театриком між мною і Ноа, а Ірена позаду. Лівого плавника бракує. З того боку, звідки приходиш вулицею від

крамниці, його не видно: риба повертає до тебе гарний бік, як ті, хто позує на фото. Щоб побачити, треба знати, що його немає.

Я намалював її з обох боків, поруч. Та сама риба, дві риби.

Ми повторили поворот. Повернулися на кілька метрів, до гирла вулиці, й зробили це знову, тепер із Юлею поруч зі мною. Першого разу я сказав «поворот» надто рано, і Ноа притримала ремінь перед під'їздом, дарма. Другого — надто пізно: напівтеатрика вже в закрутку, а Ноа навпомацки шукає ремінь. Третій вийшов. Вийшов добре, без клацу. Але ніхто не говорив. Навіть Юля, яка завжди говорить.

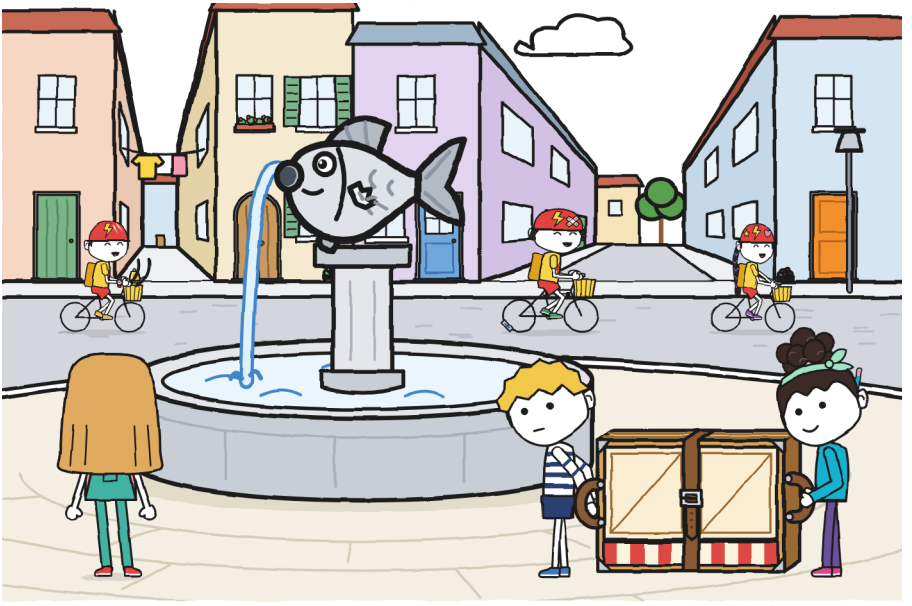
Тоді по проїжджій частині промчала БЛИСКАВКА: Зоя, Бруно й Тоньо, один за одним, руки на кермі. Дзінь на розі. Зоя попереду, з косою на вітрі; Бруно посередині, з конвертом у кошику; Тоньо останній, з пальцем на дзвіночку. Вони обігнули фонтан без гальм і не торкаючись, увесь час на однаковій відстані один від одного, як стрілки годинника, що ніколи не наздоганяють одна одну.

— Пункт один, з першого разу! — кинув Тоньо, проїжджаючи.

Він сказав це не про нас. Тоньо оголошує дані вголос, навіть коли нікого немає, щоб слухати; саме це робить його БЛИСКАВКОЮ. Але ми почули.

Руки в Юлі були опущені. У Юлі руки не опущені ніколи: вони ходять, повертаються, показують, розчищають шлях.

Того вечора, коли дзвіночок віддалявся, вони висіли по боках, як дві ручки без театрика.

На двір ми дійшли майже вночі. На останньому відрізку спрямовувати не було потреби: брама була на видноті. Юля притримала її рукою й не сказала «дорогу!». Мара чекала всередині. Вона склала театрик у коробку й понесла до крамниці, ночувати на полиці.

Я записав сьогоднішнє в трійкомір, під зеленим рядком, і додав новий стовпчик, вузький, олівцем: «розкрився · повторено 3 рази». У трьох клітинках були імена, а все одно в нас на вулиці розкрився театр. Приладові чогось бракувало.

Чого — я не знав. Поруч намалював великий знак питання, такого розміру, як ставлю, коли питання не до району, а до приладу.

Моє ім'я в цьому рядку двічі. А мене не було в жодному з двох. —Ю.

Удома, після вечері, я сів до столу з увімкненою лампою й розкрив зошит на останній сторінці.

Там я намалював те, що знайшов у вівторок за муром. Старанно, з лінійкою, з метрами, які записав, притиснувши зошит до коліна. Виходило дуже добре. Виходило так добре, що я трохи подивився на нього з нерухомим олівцем.

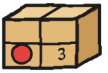
Мама зазирнула у двері побажати мені доброї ночі. До того часу я вже тримав руку на малюнку. Вона побажала, подивилася на мою руку, нічого не спитала й зачинила двері.

Я прикрив його рукою, хоча був сам. З одного боку виглядав шматок муру й півзамка.

Я подумав: «Завтра вони знову схибляться. Тоді я це дістану».

План здався мені добрим. Навіть із годиною.

Цю сторінку я прочитала в четвер. Мені не сподобалося. Моя, із середи, — теж. —Ю.

РОЗДІЛ 3

Чи годиться план Гуні?

Тієї ночі, коли рука втомилася прикривати, я зробив цілий план.

Двір згори, як його бачать голуби. Мур із розмірами, відрізок за відрізком, із числами, які я записав у вівторок на коліні. Брама зі стрілкою «зачиняється сама». Фонтан, а на ньому риба, намальована з її поганого боку, щоб більше нікого не обманювала. Крамниця в кутку, маленька. Три відрізки, пронумеровані всередині кружечків. А позаду муру — те, що у вівторок.

Вийшов дуже гарний план. Один із найкращих, що я робив, а я робив багато. Я трохи дивився на нього при нахиленій лампі, щоб олівець не давав тіні. Потім склав його вчетверо, притискаючи згини нігтем, і сховав у зошит, між двома сторінками, які не мали до нього жодного стосунку.

У четвер у крамниці Ноа рахувала.

Вона стояла на тротуарі, перед вітриною, і йшла до бордюру довгими кроками, всі однакові, не дивлячись під ноги. Дивилася вперед, куди йшла, і ворушила губами.

— Від дверей до бордюру — шість кроків. Від бордюру до ліхтаря — одинадцять.

— Це міряють рулеткою, — сказав я.

— Я міряю кроками. Вони завжди зі мною.

Я подумав. Це була правда: рулетку треба дістати, розтягти, притиснути ногою, а потім вона сама змотується й кусає за палець. Кроки вдома не забудеш.

— Скільки міряє твій крок?

— Один.

Я виміряв їй один крок. Розтягнув рулетку на підлозі крамниці, і Ноа поставила зверху довгий крок, свій, не думаючи, як ставлять підпис. Я присів прочитати мітку: п'ятдесят вісім сантиметрів. Вона записала це в блокнот. Я — у зошит. Обидва записи казали те саме: «1 крок Ноа = 58 см».

— А твій? — спитала вона.

Я не знав. Виміряв себе. Зробив крок на рулетці, звичайний, як до школи, і Ноа присіла прочитати, бо мені згори не видно було, не рухаючи ноги: п'ятдесят один сантиметр. Вона записала й це. Я все життя ходив із кроками при собі й жодного разу їх не порахував.

Юля дивилася на нас від прилавка, склавши руки й підвівши брову, як той, хто бачить двоє годинників, що показують однаковий час.

Я думав, що Ноа буде ще однією Юлею. Вона не така. Ноа рахує.

Ми пішли на двір з Іреною. Юля й Ноа хотіли випробувати свою ідею: відчинити обидві стулки брами.

Перша стулка відчиняється й зачиняється сама: ми її знали. Друга не відчинилася. Тягнули її обидві, кожна двома руками й упершись ногами в землю, Юля червона, а Ноа вголос рахувала до трьох, і на «три» нічого не сталося. Ірена присіла подивитися. На ній фарба на фарбі, а в землі — гвинт, що її приковує, товстий, як палець.

— Тоді етикетка помилкова, — сказала Юля.

— Точно, — сказала Ноа.

Вони вирішили це за дві секунди. Я їх порахував. Дістав олівець для рисочки. Це була п'ята.

Я її не зробив.

Олівець завис за палець від паперу. Я подивився на ряд рисочок у куточку сторінки: чотири, акуратні, прямі, всі однакової довжини. Я робив їх дуже старанно. І однієї бракувало.

У вівторок за муром я теж вирішив дещо, нікого не питаючи: змовчати.

Під ВИРІШЕНО БЕЗ МЕНЕ, тим самим почерком і олівцем, я написав ще один рядок: ВИРІШЕНО БЕЗ НИХ. І рисочку. Вона вийшла кривіша за інші.

— Етикетка не помилкова, — сказав я. Вийшло голосніше, ніж я хотів. — У двору є ще одні двері. Вони позаду, в провулку біля каналу. Старі, із замком. Я знайшов їх у вівторок.

Я дістав план з-поміж сторінок і розгорнув його на складеному театрику, що лежав на землі й правив за стіл. Згини ділили його на чотири частини, хрестом, як вікно.

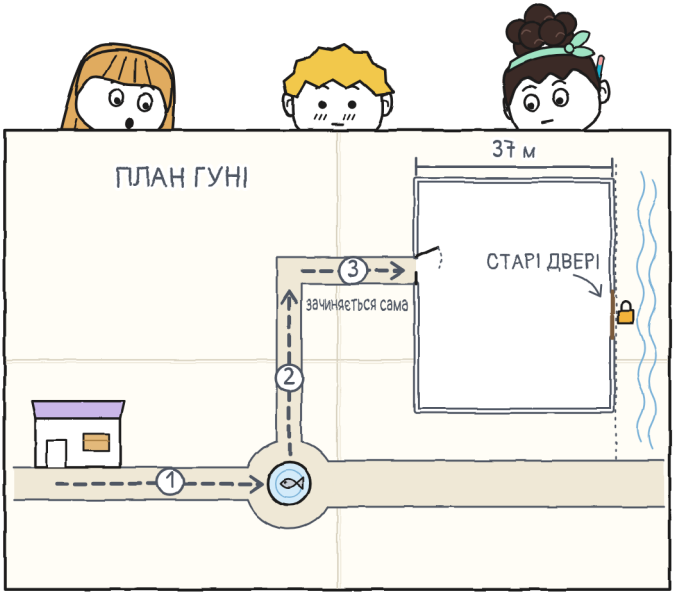
— У вівторок? — сказала Юля.

— У вівторок. Я приберіг це, щоб потім мати рацію.

Три голови нахилилися над папером. Мур: тридцять сім метрів. Брама, з одного боку, зі своїм «зачиняється сама». А з протилежного — двостулкові двері із замком, намальованим анфас, щоб було добре видно: СТАРІ ДВЕРІ.

Якийсь час ніхто нічого не казав. Я виміряв: це було довго. З-за муру долинали шахи: фігура об дошку, зрідка, як годинник, якому нікуди поспішати.

— Гаразд, — сказала Ноа. І змалювала двері на свою мапу.

Вона змалювала їх бірюзовим олівцем, обережно, вістрям лічачи клітинки мого плану, щоб поставити двері на місце. Більше нічого не спитала. Для Ноа двері, що існують, — це двері, які записують.

Юля не сказала «гаразд». Вона совала ногою. Її червоний черевик ходив туди-сюди по землі двору, туп, туп, туп, у ритмі, який я знаю: так буває з тим, що одразу не скажеш.

— Учора це було б дуже до речі.

— Ага.

Учора, маючи план у зошиті, я виміряв чотири метри від своєї ноги до фонтана, поки Ноа сиділа всередині театру.

На дворі немає куточка. Я його й не шукав. Я лишився, де стояв, з розгорнутим планом і двома руками зверху, щоб його не забрав вітер.

Я не сказала «гаразд», бо це ще не було правдою. —Ю.

Ми пішли подивитися на них утрьох, з Іреною. Вийшли через браму, яка зачинилася за нами зі своїм клацом, і обійшли мур. Ноа порахувала його пошепки, губами: шістдесят чотири кроки. У мене вже було: тридцять сім метрів. Я зробив це в голові, шістдесят чотири на п'ятдесят вісім, і вийшло тридцять сім з чимось. Виходило те саме.

Ноа подивилася на мене, коли я це сказав. Нічого не сказала, але записала «37 м» поруч зі своїми кроками, а я записав «64 кроки» поруч зі своїми метрами.

Провулок біля каналу вузький і пахне нерухомою водою. У глибині видно поручні, а за ними канал, який тече, не дивлячись. Старі двері дерев'яні, двостулкові, широкі, як ліжко велета. Ноа виміряла їх від краю до краю: три кроки. Я виміряв: метр сімдесят п'ять. Майже дві брами. Дерево сіре від дощів. У замку більше іржі, ніж замка.

Юля торкнулася його пальцем, самим кінчиком, як торкаються чогось, що може вкусити.

— Вони роками зачинені, — сказала Ірена. — Я завжди бачила їх такими.

Ірена шукала в реєстрі центру, що носить у теці, аркуш за аркушем, перегортаючи їх змоченим великим пальцем, аж поки не знайшла жовтий аркуш.

— Ось. Коли ці двері були в користуванні, на двір входили двома шляхами: через браму або тут. Двір називали «двір із двома дверима». А з усіх гуртків лише театр репетирує на дворі.

На аркуші був старий план, тушшю, двору з двома дверима, і напис: ДВІР ІЗ ДВОМА ДВЕРИМА. Він був схожий на мій. Старіший і гірше виміряний, але схожий. Я полічив двері: двоє. На моєму теж двоє. Вперше чужий план визнавав мою правоту, і його накреслив хтось задовго до того, як я дізнався, де цей район.

— Тоді етикетка — не загадка, — сказала Ноа.

— Це адреса, — сказав я.

«Майстерня на дворі. Вхід через двоє дверей». Написано правильно. Просто давно.

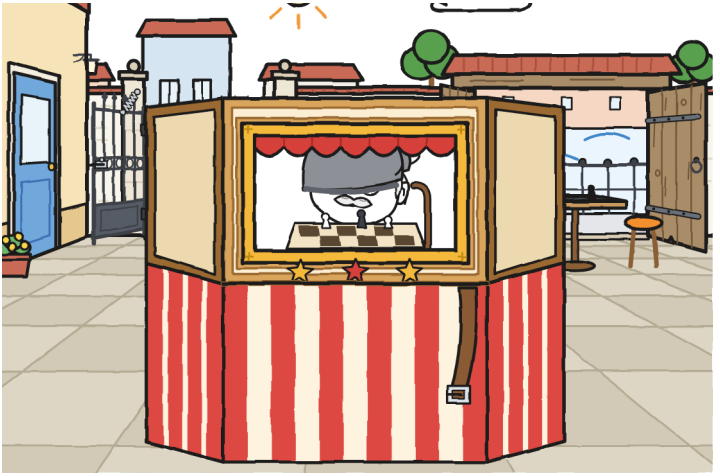
Мара потім сказала, що бачила цей замок дев'ять разів. Вона думала, що зачинені двері вже не рахуються. —Ю.

Ключ лежав у теці, у конверті: «Старі двері. Не загубити». Ірена дістала його двома пальцями, подивилася на нього, як дивляться на когось, кого давно не бачили, й відчинила замок. Це далося нелегко. Спершу не повертався, потім повернувся одразу. Двері видали звук, як корабель.

Усередині, на дворі, шахісти повиносили столи на сонце. Ніхто не підняв голови. Двері, зачинені роками, відчиняються поруч із ними зі звуком корабля, а шахісти голів не піднімають: це теж спосіб грати.

Ірена розклала театрик посередині, щоб побачити, скільки місця лишається між двома дверима. Розклала вдвох із Ноа, обидві з руками на бічних планках. Клац, клац, клац. Лишалося з запасом.

Крізь вікно театрика було видно дона Антоніо з беретом на очах і палицею між колін, перед дошкою. Він обмірковував хід. І трохи хропів. Я якийсь час тримав його в рамці, дивлячись, і не хотів рухатися, щоб не змінити картину.

— У суботу я відчиню обоє, — сказала Ірена. — Велосипеди заїжджають через старі, з провулка біля каналу. Вантажі пішки — через браму, з тротуару. Так вони не перетнуться.

— Але старі ширші, — сказала Юля. — І самі не зачиняються.

— А брама — ваша. Якщо майстерня понесе театрик на площу, там будуть гірші двері.

Юля відкрила рота. Якусь мить тримала його відкритим із готовою фразою, і не сказала її. Подивилася на Ноа. Подивилася на мене.

— А ти що скажеш?

Це був перший раз за весь тиждень. Я записав це з датою: «Четвер, 29-го. А ти що скажеш?». Записав, перш ніж відповісти, щоб не забути питання, поки обдумую відповідь.

Я сказав: через браму, але з тренуванням. Ноа сказала те саме. Юля сказала «гаразд», і цього разу це була правда наполовину. На половину більше, ніж раніше.

Потім ми виправили трійкомір. Поклали його на складений театрик, який уже був нашим столом назавжди, хоч ним він був лише два дні. У ньому було три клітинки, і жодна не годилася ні для вчорашнього, ні для мого.

Нову клітинку намалювали втрьох. Я зробив рамку, олівцем. Юля написала назву, зеленим. Ноа намалювала

малюнок, бірюзовим: рот із рисочками, як ті, що виходять із радіо.

- ПОВІДОМЛЯТИ: сказати те, що знаєш.

У рядку середи, в новій клітинці, Юля написала: «ніхто». У рядку вівторка написав я: «Гуні — ні». Я написав це повільно й звичайним почерком, ні більшим, ні меншим, і не стер.

У трійкоміра чотири клітинки. Не скаржуся. Четверта дається мені найважче. —Ю.

Назад ми йшли повз фонтан. Смеркало, і вода набула кольору зошита. Я зупинився перед рибою, з її кульгавого боку. Плавника бракувало так само, як у середу, але тепер я вже вмів на нього дивитися.

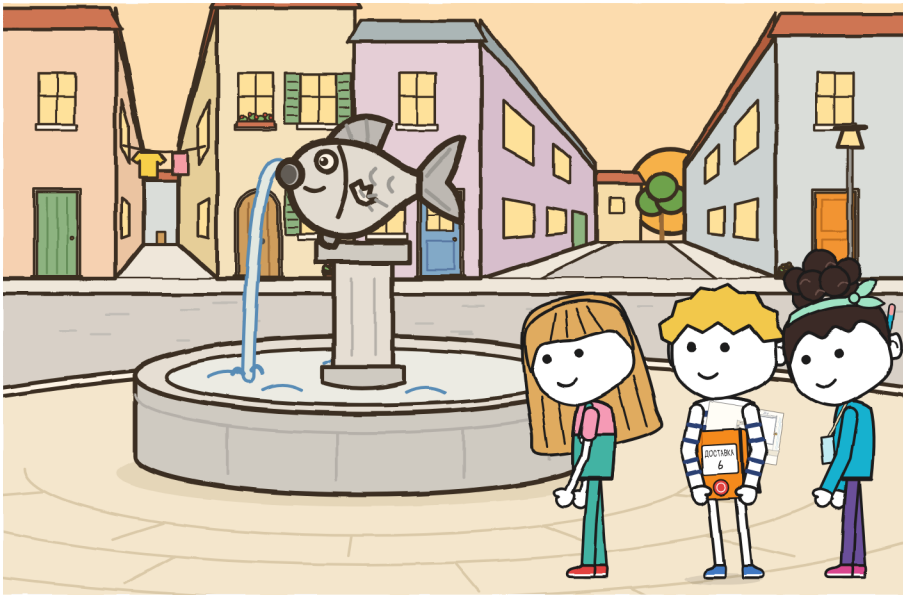
— Розкажете мені історію?

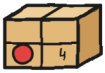
Юля й Ноа перезирнулися. Не засміялися. У них проглянуло щось, куточок середового сміху, і кожна заховала своє.

— Вона довга, — сказала Юля.

— У суботу, — сказала Ноа. — Якщо дійдемо.

Це не була відмова. Я сховав план у зошит, цього разу нескладений, із половиною плану назовні.

ДОСТАВКА
6

РОЗДІЛ 4

Чи може спрямовувати кожен?

У п’ятницю до крамниці прийшов Тоньо з годинником, олівцем і заявкою БЛИСКАВКИ, прищепленою до дощечки. Він залишив її на прилавку, щоб ми побачили, як лишають кубок, який ще не виграно.

РАЙОННІ ЗМАГАННЯ · СУБОТА 31. Команда: БЛИСКАВКА. Нижче три імені з номерами: Зоя, Тоньо, Бруно. Усе одним гострим почерком, і це був не Тоньо. Жодного закресленого імені.

— Її написала Зоя, — сказав він. — Бруно продиктував: «Бруно, через „б“».

— А Зоя?

— Написала «Бруно». Через «б».

Я перевірив. «Б» стояла, і дуже твердо, з тих, що пишуть, коли хтось дивиться на твій олівець.

Потім він сів на свою коробку, ту, що «поки що», і обнулив годинник клацанням, яке почула вся крамниця.

— Сьогодні хронометрую, не коментую. Записую, що повторювати.

Тоньо — з БЛИСКАВКИ й з крамниці, і того вечора, здавалося, вирішив, як бути обома відразу: на дощечці — аркуш його команди, на зап'ясті — наш час.

Було три ідеї, по одній на голову. У Ноа: естафета. Три відрізки, і на кожному спрямовує інший. Моя: щоб спрямовувати й розчищати шлях була та сама людина, та, що йде вільна, бо двоє, які несуть, бачать лише театрик; я знаю це, бо в середу був одним із них і бачив здебільшого розписану тканину. У Юлі: починати вже.

Я сказав, що спершу треба подивитися на весь шлях, на плані.

— Подивимося на ходу, — сказала Юля.

Вона виграла. На ходу шлях розглядається дуже швидко.

— Хто спрямовує перший? — спитала Ноа.

Ми втрьох показали одночасно. У вівторок ми вже це робили, і кожен тоді показав на інше місце: браму, залу, вулицю. Цього разу ніхто не показував на місце. Я показав на Ноа, Ноа — на Юлю, а Юля — на мене. Три руки по колу, як спиці колеса, яке не збирається обертатися, а посередині, на підлозі, складений театрик. Ніхто не показав на себе.

Тоньо записав це, не підводячи очей. Ірена чекала біля дверей, з текою до грудей, теж не коментуючи. Того вечора в крамниці було двоє людей, що не коментують, і ще третя, Мара, яка ніколи не коментує вголос, тож план ми склали, обійшовши коло:

1. Крамниця → фонтан: спрямовує Юля.
2. Фонтан → ріг: спрямовує Гуні.
3. Ріг → двір: спрямовує Ноа.

Перш ніж підняти театрик, Юля сказала:

— Одне.

Вона не оголошувала. Стала переді мною, не перед театриком, не перед Ноа, не перед дверима: переді мною, з руками, притиснутими до тіла, ніби прив'язала їх, щоб не втекли.

— У середу я дала вказівку, яку розуміла лише Ноа, а потім сказала, що ти заблукав.

Більше нічого не сказала. Не треба було: там було все. Що сталося, хто це зробив і кому. Мені для того самого знадобилася б сторінка й унизу примітка із зірочкою.

Я подивився на її ноги. Ноги Юлі створені, щоб іти геть; коли вона говорить, одна з двох уже прямує кудись інде. Цього разу обидві стояли нерухомо, поруч, упершись у плитку, як припарковані з увімкненим гальмом. Позаду мене

Ноа, вже з рукою на своїй ручці, з величезним інтересом розглядала підлогу, щоб не заважати. У Тоньо олівець завмер за сантиметр від аркуша.

— Гаразд, — сказав я.

Цього я навчився в Ноа, у четвер. Воно вийшло в мене цілим.

А що я не вмію нічого приймати, не поставивши питання, я поставив одне:

— З якого боку в риби немає плавника?

— З лівого, як підходиш, — відповіла Юля, не думаючи, ніби вивчила відповідь. — На фонтані — поворот ліворуч. Скажу за п'ять кроків.

— Оце вже вказівка.

Вона мала бік, місце й попередження. Я переписав її в зошит слово в слово, зі «як підходиш», якого якраз і бракувало середі.

Обидві ноги нерухомі. Перевір на малюнку. —Ю.

Відрізок один. Ноа застебнула ремінь на другий отвір. Я сказав, що на третьому він тримає краще.

— На третьому він довго розстібається, — сказала Ноа. — А на місці поспіх.

Я сказав це один раз, уголос, і втратив. Ручки важили однаково.

Ми вийшли. Ірена, остання, за десять кроків, з текою; Тоньо, по проїжджій частині, з велосипедом у руці й очима на зап'ясті. Юля йшла на три кроки попереду, а при вході на площу підняла руку ліворуч.

— П'ять кроків... Поворот ліворуч!

— Ремінь! — сказала Ноа. І притримала його.

Ми обійшли кульгаву рибу, ніби робили це завжди. З мого боку риба досі мала всі плавники; я вже навчився їй не вірити. Жодного клацу.

— Відрізок один: шість хвилин, — сказав Тоньо. — Повторено: нічого.

Біля фонтана ми помінялися. Юля й Ноа — до ручок; я — вільний. Уперше в житті я керував чимось, що не було олівцем.

Я підготувався. Минулої ночі, при лампі, виміряв на плані вузьку вулицю: два бордюри, під'їзд, що виступає, люк, який гойдається, і пішохідний перехід. Короткий шлях, її, перетинає по діагоналі там, де немає смуг. Мій спускається з бордюру, переходить по смугах і знову піднімається: на дев'ять кроків більше й два «стоп», яких немає в тому. Я все пронумерував. Але в плані немає пані.

Я спрямовую так:

— Три кроки. Стоп. Бордюр. Вгору. Два кроки. Стоп. Пані.

Пані йшла назустріч із візком для покупок.

— Добрий день.

Вона відповіла на привітання. Я не опустив руку.

— Пані проходить. Чотири кроки.

Я йшов боком, як краби й регулювальники, з піднятою рукою. Піднята рука — це єдине, що має регулювальник, і автобуси його слухаються. «Стоп» я чув від Ірени в середу: вона не каже, куди йти; вона каже «стоп», коли траплявся бордюр. Тоді мені це здавалося замало. З місця того, хто спрямовує, це дуже багато: єдине слово, що зупиняє одразу двох людей, театр і, якщо треба, пані.

— Стоп. Люк. Наступаємо по краю, не посередині. Два кроки.

Юля йшла попереду, зі своєю ручкою, не кажучи ні пари з вуст. У Юлі це новина. Нога сама тягнулася до короткого шляху: виходила по діагоналі, як рука до дзвінка знайомих дверей, на мить зависала в повітрі й поверталася на мою лінію. Вона повертала її на мій. Я бачив, як вона це робила чотири рази. На четвертий стиснула губи й не розтискала їх до рогу.

Ноа позаду ворушила губами. Я думав, що вона рахує кроки, як завжди. На проїжджій частині Тоньо дивився на годинник, потім на мене, потім на годинник, як той, хто порівнює дві речі, що не погоджуються.

— Стоп. Ріг.

Ми дійшли. Назад ніхто не повертався.

— Відрізок два: одинадцять хвилин, — сказав Тоньо. — Найповільніший у моєму житті. Повторено: нічого.

Одинадцять хвилин — це багато хвилин. Мені було байдуже. Хвилини записав Тоньо; інше записав я, дрібними літерами, щоб не витрачалося: уперше я щось спрямовував, і не довелося повторювати.

— Ти сказав «стоп» чотирнадцять разів, — сказала Юля.

— Я їх порахувала, — сказала Ноа. — П'ятнадцять.

Отже, вона рахувала не кроки.

— Зайвих було шість, — сказала Юля. — Але я виконала всі.

— Жодного зайвого, — сказав я.

— Шість.

Тоньо не записав, хто мав рацію. Записав число: «„стоп“: 15 (рахує Ноа)». Юля відкрила маркер і намалювала поруч, зеленим, равлика в касці БЛИСКАВКИ. Тоньо трохи на нього дивився. Не стер. В аркуші Тоньо нічого не стирають.

Я не сперечалася. Мені боліли зуби — так я їх стискала. —Ю.

Відрізок три, від рогу до двору. Несли Юля й я; спрямовувала Ноа, з мапою змагань, яку Ірена роздала всім командам.

За двадцять кроків вона зупинилася там, де починається провулок біля каналу.

— Не виходить.

— Що не виходить?

— Мапа веде нас сюди. До старих дверей. А ми заходимо через браму, яка по той бік.

Юля почала повертатися до неї, щоб подивитися, з цілим театриком позаду повороту й без нікого на ремені.

— На землю, — сказав я.

— Подивимося секунду й підемо далі.

— Спершу ставлять. Потім сперечаються.

Юля подивилася на ремінь, на мене й опустила свій бік. Я опустив свій. Театрик лишився на тротуарі, плоский і слухняний, а так йому найкраще.

Я поклав свій план поруч із її мапою, на театрик, що знову правив нам за стіл. Із четверга я ношу його нескладеним, і це видно: він займає півзошита й виглядає зверху, як язик. На

мапі змагань був намальований лише один вхід, із червоною стрілкою, і це була не брама: це були старі двері. Ті, із замком. Ті, які у вівторок знайшов я сам і мовчав два дні.

— Це стара мапа, — сказав я. — З тих часів, коли заходили звідти.

Ноа поклала палець на свою мапу, а я — на свій план. Те саме місце на двох паперах.

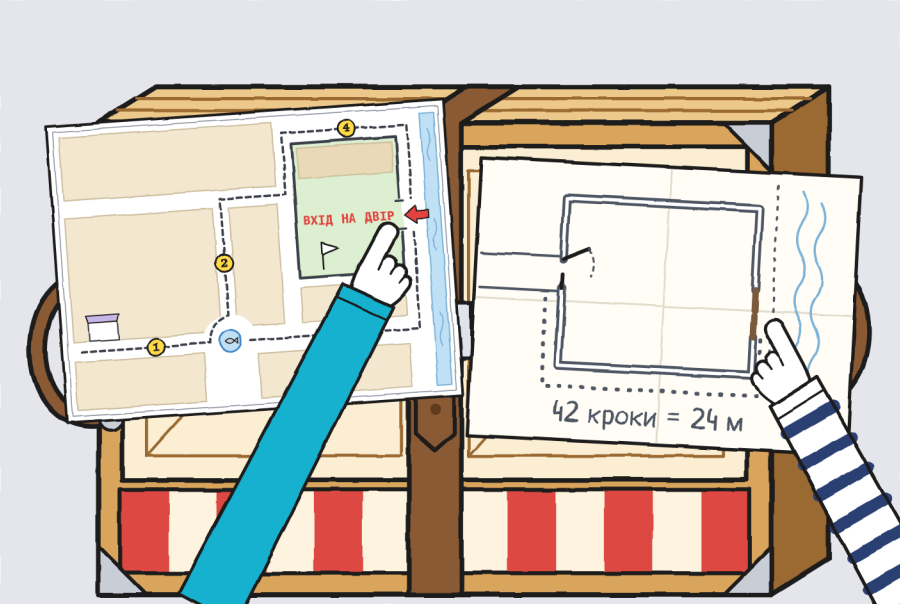
Звідти до брами було сорок два кроки Ноа. Або двадцять чотири мої метри. Її кроком і моєю рулеткою можна виміряти весь район.

— Скажемо Ірені? — спитала Юля.

Ірена була за десять кроків, із текою. Вона все чула, я певен, і чекала, щоб ми їй сказали, як чекають, поки хтось закінчить фразу.

— І іншим командам, — сказала Ноа. — Бо інакше пішоходи всі полізуть у провулок. З велосипедами.

Я уявив провулок у суботу: п'ять команд, кожна зі своїм вантажем, і три велосипеди БЛИСКАВКИ, що дзвонять перед дверима.

Я нічого не сказав. Я був згоден. Згода не залишає рисочки.

Ірена сіла на лавку у дворі з усіма мапами на колінах і виправила їх одну за одною червоним маркером: закреслювала стару стрілку й малювала дві, одну з велосипедом біля старих дверей, а другу зі згортком біля брами. Тоньо порівняв свою з моїм планом, лінію за лінією.

— БЛИСКАВКА збиралася входити там, де сказано на мапі.

— Ви входите там, — сказала Ірена. — Для велосипедів мапа була правильна. Випадково.

Тоньо лишився дивитися на свою мапу з обличчям того, хто дізнається, що мав рацію, не зробивши нічого, щоб її мати, а в БЛИСКАВЦІ це не рахується.

Ми повернулися на ріг і повторили відрізок три, тепер до брами. Юля й я несли, а Ноа спрямувала, розчистила шлях і повідомила — усе водночас:

— Стоп! Тримаю стулку! Проходьте!

Ми пройшли. Я заповнив трійкомір. У рядку «ріг → двір» записав: Гуні і Юля, Ноа, Ноа, а в четвертій клітинці — «Ноа: „мапа неправильна“». Кожне ім'я своїм кольором: олівець, зелений і бірюзовий.

Це був перший рядок з усіма заповненими клітинками. Клітинку «повідомляти» ми вигадали в четвер через мене, а першою її використала Ноа. Я написав її ім'я найчіткішим почерком, який маю.

Брама важка. Вона притримала її спиною, як ти у вівторок. Записую я, бо ти б не записав. —Ю.

Тоньо показав нам свій аркуш. Угорі великими літерами було написано ЩО ДОВЕЛОСЯ ПОВТОРЮВАТИ:

- Середа: поворот біля фонтана, 3 рази.
- П'ятниця, відрізок 1: нічого.
- Відрізок 2: нічого (повільно).
- Відрізок 3: вхід. Це була не вина команди: це була вина мапи.

А внизу, двічі підкреслено: «Найчастіше повторюються не кроки. А вказівки.»

— Це останнє — думка, — сказала Юля.

— Це дані, — сказав Тоньо. — У БЛИСКАВЦІ неправильно сказаний напрямок оплачується двічі: туди й назад.

Він надів каску й пішов тренувати своє. На першому розі: дзінь.

Увечері в крамниці Мара склала театрик у коробку, і коробка знову стала коробкою, як усі. Поки кришка не опустилася, Ноа глянула на пряжку.

— Завтра — на третій отвір. Хай і довше розстібати.

Вона сказала це, дивлячись на пряжку, а не на мене. Це було те, що я сказав перед виходом. Я не записав це в «виграно»: вирішила вона, у свій час, а це йде в іншу колонку.

Я розкрив зошит на куточку з рисочками: чотири зі ВИРІШЕНО БЕЗ МЕНЕ й, нижче, моя. Сьогодні я жодної не зробив. Я переглянув день, тримаючи олівець у повітрі, як переглядають рахунок, перш ніж визнати його правильним. Порахував чотири незгоди. Усі чотири я сказав уголос. Виграв одну.

П’ятниця. Незгод: 4. Сказано: 4. Виграно: 1.

На полиці коробка № 6 і далі була з дев’ятьма штампами. Дев’ять. Ні одним більше.

Та, яку ти виграв, — поставити театрик на землю, перш ніж сперечатися. Цю дарую. —Ю.

РОЗДІЛ 5

Чи важливо прийти першими?

У суботу я вдягнув свою суботню помаранчеву футболку. Це не забобон: у суботу щось трапляється, і я волію щоразу бути одягненим однаково, щоб їх можна було порівнювати.

— Ти пасуєш до зошита, — сказала Юля.

Я приклав зошит до футболки, щоб перевірити. Вона мала рацію, з розбіжністю в один відтінок.

Об одинадцятій у дворі вперше за багато років були відчинені обоє дверей, і люди входили через обоє: велосипеди — через старі, з провулка біля каналу; пішоходи — через браму, з тротуару. Старі двері, розчахнуті, виглядали здивованішими за всіх. Від муру до муру висіли прапорці, а на столі стояла табличка з написом ФІНІШ. Флора сиділа в першому ряду з термосом, як той, хто прийшов подивитися парад і збирається лишитися на феєрверк. Пані зі взуттєвої крамниці стояла, склавши руки. Віра, з Крихтою на руках; Крихта крутила головою за кожною річчю, що ворушилася, а

тим ранком ворушилося все. Угорі на мурі сиділа сорока. Її ніхто не запрошував.

Ірена залізла на лавку й свиснула в свисток. Настала тиша шкільного двору, тобто тиша з великим гамором під нею.

— Кожна команда доставляє свій вантаж сюди, проходячи всі пункти. З вантажем не бігають. Хто побіжить — повторює відрізок. А час виграє той, хто не повторює.

Я записав слово в слово. Вперше правило гри здалося мені написаним для мене.

У списку було п'ять команд, приколотих кнопками до коркової дошки:

1. БЛИСКАВКА (Зоя, Тоньо, Бруно)
2. ХОР
3. ШАХ
4. ГОЛКИ
5. НОА + 2

БЛИСКАВКА везла конверт, на велосипедах. Хор — пюпітр. Шахісти — гігантську дошку. Швачки — манекен без голови. Нашу записала Ноа в понеділок, ще до знайомства зі мною.

— Ми «Ноа + 2», — сказав я Юлі.

— Я — двійка, — сказала вона. — А ти будеш плюс.

Я подивився на хрестик між іменем і числом. Він ніколи не був знаком. Я записав його як посаду.

Кожна команда стартувала від дверей, де ночував її вантаж. Нам дав старт дон Антоніо, що живе поруч і не бігає.

Біля дверей крамниці Мара дістала театрик із коробки, і театрик виріс до свого вуличного розміру. Ноа швидко застебнула ремінь, і ми підняли.

Клац. Панель розкрилася на п'ядь, як рот, що щось згадав.

— На землю, — сказав я.

Ніхто не сперечався. Ми опустили його втрьох одночасно, повільно, ніби всередині лежало яйце. Вдруге Ноа застебнула ремінь неквапно, на третій отвір, і двічі смикнула, щоб перевірити. Я подивився на пряжку, потім на вулицю. Обидва були в порядку.

Дон Антоніо зняв берет і різко опустив, і той правив за прапор.

— Без поспіху, — сказав він, — так і доходять.

Мара замикала колону, з порожньою коробкою під пахвою. Без нічого всередині вона здавалася більшою.

Відрізок один. Юля спрямовувала.

— П’ять кроків... Поворот ліворуч!

— Ремінь!

Ми повільно оберталися навколо кульгавої риби, займаючи весь ріг, коли під’їхала Зоя на велосипеді. Вона була перша з усіх. Загальмувала й поставила ногу на землю.

— Проходьте ви. З таким не бігають.

Вона чекала, поки ми вийдемо з повороту. Потім поїхала. Ми випереджали її двадцять секунд. Їх засікла вона сама.

Загальмувала різко. Коса — трохи пізніше. —Ю.

На кожному пункті на картці ставили штамп. У пекарні її тримала Елія, яка ставила штамп великим пальцем, повним борошна, і тиснула так, наче картка — тісто й треба дати їй відстоятися. На нашій вона залишила три білі відбитки, по одному на голову, хоч ми прийшли тоді, коли на картці БЛИСКАВКИ борошно вже висохло.

БЛИСКАВКА тричі пройшла повз нас, щоразу іншою вулицею. З-за театрика БЛИСКАВКА скидалася на годинник із зозулею: вискакувала, звучала й ховалася. Тоньо тримав обидві руки на кермі й дзвонив у дзвіночок на рогах. Бруно віз конверт. Зоя їхала попереду й чекала їх на кожному пункті, не торкаючись картки, доки не збиралися всі троє. Удруге, проїжджаючи, Тоньо не глянув на годинник: він глянув на нас. Це було найближче до думки, що я бачив у нього за весь день.

На відрізку два несли Юля й Ноа, а спрямовував я. Нас випередив хор зі своїм пюпітром. Бігом. Засвистів свисток Ірени, яка була скрізь водночас, і хор повернувся до фонтана, тихенько співаючи, а так і співають, коли треба повторювати відрізок.

Нас випередили шахісти, з дошкою на ребрі й фігурами в мішку, що гриміли, як град. Нас випередив навіть манекен, горизонтально, якого несли троє швачок навшпиньки, ніби він спав. Коли тебе випереджає манекен без голови — це досвід, який я не вмію виміряти, і я намагався.

Юля не бігла. Ну, нога сама пішла. Вона її повернула.

— Чи важливо прийти першими? — спитала вона.

— На етикетці не написано «першими», — сказала Ноа. — Написано «складеним».

— Бордюр, — сказав я.

Ми його підняли.

Хор повторив відрізок, співаючи. На зворотному шляху співав чистіше. —Ю.

Відрізок три. Спрямовувала Ноа до брами. Там ми поставили театрик на землю.

— Хто відчиняє? — спитала Юля. І чекала відповіді.

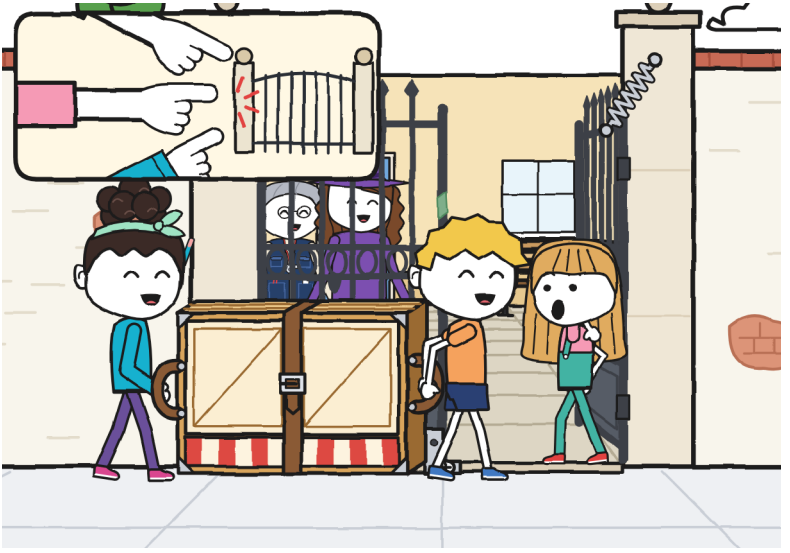
Ми втрьох показали одночасно. Це був третій раз за тиждень. У вівторок кожен показав на місце. У п'ятницю кожен — на іншу людину. Цього разу всі троє — в одне місце: Ноа показала на браму, Юля показала на браму, і я показав на браму. Тоді ми засміялися, бо так не вирішують, хто. Три руки, спрямовані на двері, — дуже тверда думка про двері й жодної про нас.

— Ти, — сказали ми з Ноа.

Ноа перейшла до своєї ручки. Юля притримала стулку спиною й обома руками, міцно ставши на ноги, і цього разу жодна не поїхала.

— Стоп! Тримаю стулку! Проходьте!

Ми пройшли. Складений. Цілий.

— Сорок одна хвилина, — сказала Ірена.

БЛИСКАВКА витратила чотирнадцять. Вони втрьох сиділи на землі біля велосипедів, не спітнівши. Зоя привіталася двома пальцями; Бруно — цілою рукою.

Прийшла Мара з коробкою під пахвою. Ірена глянула на театрик на землі свого двору, складений, з ременем на місці, і дивилася довго, згори донизу, як дивляться на того, хто повернувся з довгої подорожі, щоб пересвідчитися, що він цілий. Розкрила теку й показала Марі аркуш реєстру: «Театральна майстерня. Відповідальна: Ірена». Мара прочитала його, як читає вона, пальцем: спершу рядок, потім печатку. Юля дала їй зелений маркер, той, що не стирається.

— Мені підходить, — сказала Ірена. І підписала на етикетці.

На етикетці з'явилося слово ДОСТАВЛЕНО. Ніхто його не писав. Навколо лишалося дев'ять штампів ПОВЕРНЕНО, по одному за кожну подорож Мари, а посередині тепер був зелений підпис, який нікуди не збирався зникати.

Ірена розкрила інвентар центру, щоб записати театрик. Не довелося: у нього вже була своя сторінка. Угорі стояло СКЛАДАНИЙ ТЕАТРИК · очікує на отримання, а нижче, у клітинці з назвою ВИПРОБУВАННЯ, був старий рядок, кривий, із дуже поганим почерком:

«Випробувано на дворі. Складений проходить у двоє дверей. Розкритий — ні. —R.»

Ми втрьох нахилилися його прочитати, так, що наші голови затінили його.

— Це ще з часів до мого керування майстернею, — сказала Ірена. — Я не знаю, хто це.

— Ми теж, — сказала Юля. — Але дещо вже дізнаємося.

R. побувало на цьому дворі й випробувало театрик, перш ніж відправити. Цього разу виміряло обидва входи: браму і старі двері. Те, що знало R., вмістилося в один рядок. Нам це коштувало тиждень.

Двері Елії: Двоє дверей двору. Міряє двері. Зберігаю для картки. —Ю.

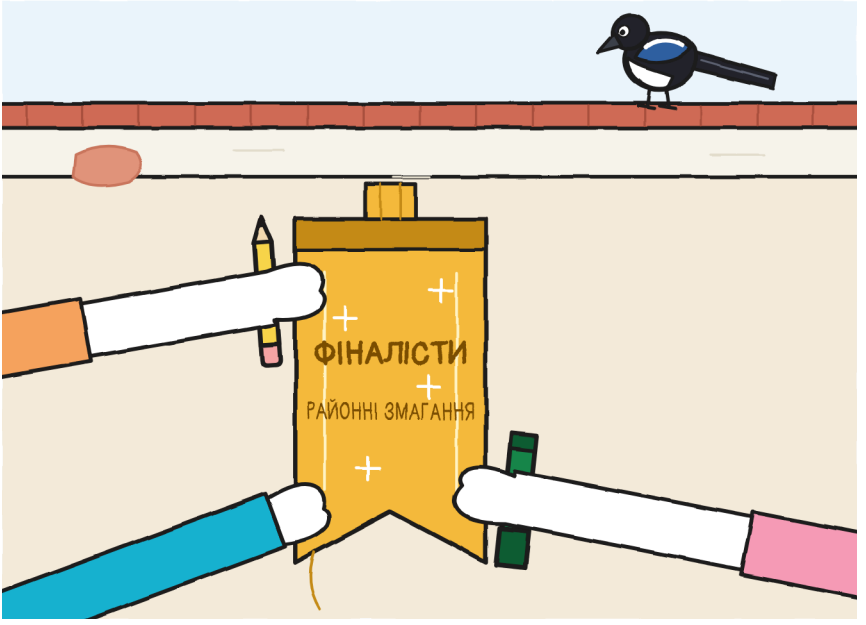
Виграла БЛИСКАВКА, жодного разу не повторивши відрізок. Приз — хлібина від Елії з «1» із борошна. Зоя розрізала її на три частини. Частина Бруно була така сама, як її; я виміряв на око, а моє око, коли йдеться про шматки, не помиляється.

Командам, які прийшли з цілим вантажем, Ірена дала стрічку. Нашу я бачив зблизька, бо ми тримали її втрьох: рука з олівцем, рука із зеленим маркером і рука в бірюзовому рукаві. Вона була з золотого атласу, з відблисками, які переходили з місця на місце, коли поруч дихали, з коротким вузлом угорі й краєм, що вже випускав нитку. Було написано

літерами, які читалися здалеку: ФІНАЛІСТИ · РАЙОННІ ЗМАГАННЯ.

На мурі сорока нахилила голову. Так роблю я перед планом, якого не розумію.

— Фіналіст — це той, хто приходить останнім, — сказала Юля.

— Це той, хто доходить до фіналу, — сказала Ноа.

— Ми дійшли до фіналу останніми, — сказав я. — Підходить для обох.

— Раз уже він тут, — сказала Ірена, — його треба відкрити виставою.

Вони розкрили його вдвох, Мара й вона, з руками на бічних планках. Клац, клац, клац. Це був перший раз за весь тиждень, коли я чув, як він розкривається навмисно, і звучав він так само: видно, театрикові байдуже.

Ми — позаду. У нас було дві хвилини, щоб вигадати виставу. Ноа розподілила ролі. Спершу спитала:

— Хто хоче говорити мало?

Я підняв руку. Це була найшвидша рука за всі змагання.

Крихта вислизнула від Віри, пролетіла метр і сіла на панель, дуже випрямлена, а хвіст звисав якраз перед вікном. Того тижня в цій рамці бачили Тоньо з повним ротом, Ноа посеред вулиці та дона Антоніо, що спав перед дошкою. Тепер — хвіст Крихти. Рамка має безпомилкове око на те, чого не слід. Це вже була вистава, а вона ще не почалася.

Віра підхопила її випростаними руками, і Крихта дозволила, з виглядом «це не я», який вона скопіювала в мене в перший день.

Виставу назвали «Посилка, яка не хотіла заходити». Юля грала Мару, з паперовим ковпаком замість капелюха. Ноа грала всі двері, і кожні виходили інакші, просто від зміни ноги. Я грав посилку, виглядаючи з вікна.

— Майстерня? — казала Ноа. — Тут шиття.

— ПОВЕРНЕНО, — казав я.

— Майстерня? Тут хор.

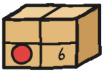
— ПОВЕРНЕНО.

Я сказав це дев'ять разів. Глядачі рахували, а хор, який прийшов саме для цього, рахував, співаючи в тон. Вдесяте Ноа розвела руки, і я сказав інше слово.

Щоб уклонитися, ми втрьох визирнули у вікно. Ми вміщалися. Тісно. Моє ліве вухо належало Юлі, а праве — кокові Ноа. Внизу Мара, та, з справжнім капелюхом, плескала двома пальцями.

Не діляться на шматки. Стискається один. —Ю.

РОЗДІЛ 6

Що лишається, коли випробування закінчилося?

По обіді ми повернулися до крамниці з етикеткою. Ноа теж прийшла. Вона лишилася біля дверей, з блокнотом на шиї, і рахувала посилки на стелажі пальцем і губами, без голосу.

Юля подивилася на табличку. Потім на Мару.

— Можна?

— Це твоя табличка.

Вона залізла на синій ослінчик, закреслила 15 і написала велике 14. Мара приклеїла етикетку в книгу, до інших п'яти, і двічі провела по ній рукою, як розгладжують простирадло.

Біля дверей Ноа дорахувала.

— Чотирнадцять, — сказала вона нікому.

— Чотирнадцять, — сказала Юля з ослінчика, з маркером, досі без ковпачка.

Тоньо приніс класифікацію з печаткою районного центру, щоб я переписав її в зошит: БЛИСКАВКА, чотирнадцять хвилин; ШАХ, двадцять дев'ять; ГОЛКИ, тридцять три; ХОР, тридцять вісім, із одним повтореним відрізком; НОА + 2, сорок одна. Я глянув двічі. «Бруно» стояв цілий, не закреслений і без нічого зверху. З нашою командою розібралася Ноа своїм бірюзовим олівцем, ніхто її не просив: закреслила «+ 2» і написала зверху НОА, ЮЛЯ І ГУНІ.

— У понеділок я не знала, як вас звати, — сказала вона. — Ну. Як звали Гуні.

Я дістав картку R. У ній було одинадцять підказок. Я додав ще одну: «12. Випробувало театрик на дворі центру перед відправленням. Це є в інвентарі». Тоньо її прочитав. Прочитав і своє, нижче, НЕ ЗАКРИТО: мені належить пояснення, і провів пальцем під написом, не торкаючись чорнила. Нічого не закреслив.

— Воно випробувало театрик, — сказав він. — Мій дзвіночок не випробувало.

— Цього ми не знаємо, — сказала Юля.

— Про мій дзвіночок немає жодного рядка в жодному інвентарі, — сказав Тоньо. І це теж була правда.

Потім я розгорнув план на прилавку. Ну, він уже не був складений: із четверга подорожував розкритий у зошиті,

виглядаючи зверху, але на ньому лишилися сліди згинів, хрестом, як вікно, а вони не зникають. План пам'ятає, як його тримали.

Я притиснув його рулеткою з одного кутка й склянкою з олівцями з другого.

— Бракує твоєї частини, — сказав я Ноа. — Того, що від фонтана й далі. Про ті вулиці я знаю лише метри.

Цієї фрази я не репетирував. Я її обдумав, а це інше: під час вистави, виглядаючи з вікна, між шостим ПОВЕРНЕНО і сьомим.

Ноа глянула на Юлю. Юля глянула в стелю — це її спосіб не втручатися, і глянула з інтересом, якого стеля крамниці ніколи не заслуговувала.

— Можна на ньому малювати?

— Для цього я тобі його й показую.

Я підсунув план до неї обома руками. Ноа дістала олівець з-за вуха й на мить затримала його над папером, не торкаючись, як зависає рука перед тим, як постукати в чужі двері. Потім опустила.

Вперше на цей папір опустився інший олівець. Щоразу, як бірюзове вістря опускалося, я трохи сильніше притискав рулетку до її кутка, хоча план нікуди не збирався. Юля помітила й нічого не сказала, що в Юлі є дуже гучний спосіб помітити.

Вона додала свою вулицю, центр зсередини, із залою, двором і коридором, що їх з'єднує, та відстані — у кроках. Пише дрібно й рівно, ніби кожна літера має вміститися в плитку. Я ставив метри поруч. «Від фонтана до мого під'їзду: 80 кроків», — написала вона, а я поруч: «46 м». Вісімдесят на п'ятдесят вісім — сорок шість із чимось. Я округлив униз, із ввічливості. На моєму плані вперше було дві одиниці, і жодна не помилялася. На дворі Ноа поставила бірюзовий хрестик: «МІСЦЕ НОА: тут рахує кроки».

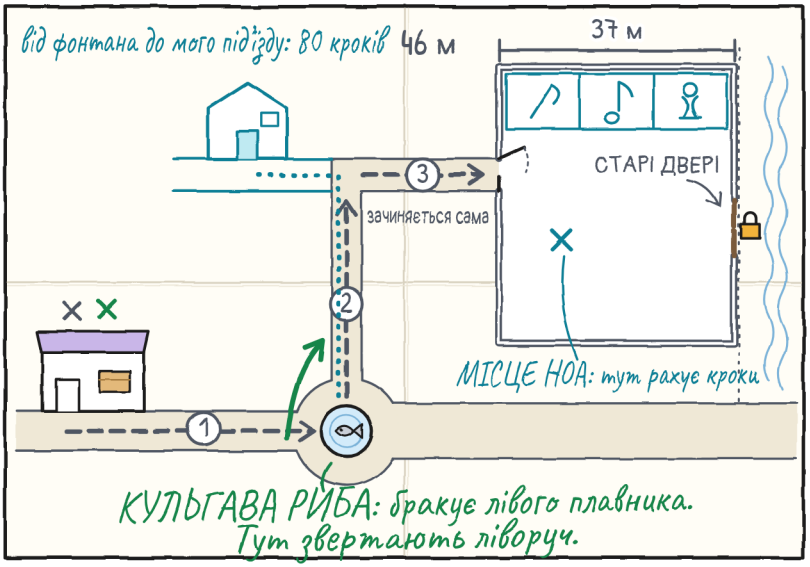
Юля не витримала. Відкрила маркер і написала біля фонтана, зеленим і не питаючи дозволу: «КУЛЬГАВА РИБА: бракує лівого плавника. Тут звертають ліворуч». У крамниці ми поставили два хрестики, олівцем і зеленим, такі близькі, що торкалися.

Угорі план називався ПЛАН ГУНІ. Під цим я написав нову назву: ПЛАН РАЙОНУ (ТРЬОХ НАС). Дужка була моєю ідеєю. Дужки — це те, що мені вдається найкраще.

І поки вони малювали, мені розповіли історію кульгавої риби. Мені її розповіли обидві одночасно, з двох боків прилавка, а я переводив голову від однієї до другої, як дивляться матч із-за сітки. Вона довга. Не така гарна, як кажуть. Але тепер я її знаю.

Вона чудова. Просто ми розповіли її погано: перебивали одна одну. —Ю.

ПЛАН РАЙОНУ (ТРЬОХ НАС)

Юля носила стрічку, зав'язану на зап'ясті, з полудня. Три нитки вже розпустилися. Я їх порахував, бо вона теж рахувала, пошепки, щоразу, як одна чіплялася за кишеню комбінезона.

— Якщо залишу її собі, у понеділок це буде китиця, — сказала вона. — Покладемо в зошит?

Ми приклеїли її на першу сторінку, під СПІЛЬНЕ й під зелену літеру, що займає півсторінки, з шматочком скотчу на кожному кінці. Ноа тримала один кінець, Юля другий, а я поклав обидва шматочки рівно. Вузол вийшов угорі, трохи випуклий; блиск переходив з місця на місце, щоразу як хтось

гортав сусідню сторінку. У куточку ми поставили три маленькі ініціали: Г, олівцем; Ю, зеленим; Н, бірюзовим.

Я закрив зошит для проби. Закривався гірше: вузол робив бугор, і палітурка трохи піднімалася з одного кутка, як той, хто ніяк не піде. Я записав «дефект» на полі, а потім стер.

Я намалював її з розпущеними нитками. Якщо розпадеться, то розпадеться: я не малюватиму її новішою, ніж вона є.

Крізь скло сорока з муру дивилася на нас з ліхтаря. Дивилася на стрічку, а не на нас. Я це помітив, бо на її місці дивився б на те саме.

Мій зошит не закривається так добре, як твій. Тому. —Ю.

Ноа гортала сторінки назад. Спершу попросила дозволу, з відкритою долонею над зошитом, не торкаючись, і я кивнув. Гортала повільно, одну за одною, не пропускаючи жодної: вівторковий трійкомір, зелений рядок середи, остання сторінка зі шматком муру й півзамка, нова клітинка четверга. Дійшла до куточка з рисочками.

— А це що?

Рука її була на точній відстані, щоб це закрити. Я її не відсунув.

— Рахунок, який я вів неправильно.

— А це? — Вона прочитала вголос: — «Браму притримає й камінь».

— Це я подумав у вівторок.

Юля перестала розгойдувати ногу об ослінчик. Тоньо зі своєї коробки підвів очі від годинника, який нічого не хронометрував.

— Камінь не каже «бордюр», — сказала Ноа. — І п'ятнадцять разів «стоп» теж.

Вона сказала це так, як вона все каже, рахуючи. Потім перегорнула сторінку вперед, знову до стрічки, як залишають книгу там, де знайшли.

Рисочки я не стер. Олівцем можна, але я не захотів. Під фразою намалював маленький камінь із бульбашкою для слів. Залишив її порожньою.

Не стирай їх. Вони трохи мої. —Ю.

У неділю на світанку чергувала Ноа, що живе навпроти центру. О дев'ятій вона принесла записку до крамниці. Йшла й рахувала кроки; це було видно по губах. Записка була складена втроє рівно; я перевірив. Було написано бірюзовим, дрібним і прямим почерком:

- 7:38: театрик, у майстерні, складений.
- 7:44: світає. Не рухається.
- 7:50: стоїть. Кроків, які він зробив: нуль. —Ноа

Чергує краще за мене, рахує краще за мене і не пече хліб. Двоє з трьох. —Ю.

Мара підняла ролету наполовину, щоб ми пройшли, і я намалював стелаж: чотирнадцять посилок і шість порожніх місць, підряд, від 1 до 6, як зуби, що випадають по черзі. Табличку чіпати не довелося.

— Шість, — сказала Мара. І закрила свою книгу.

Тоньо сидів на своїй коробці в касці, хоча була неділя. Ноа стояла біля дверей. Їй ніхто не казав сісти чи піти. Вона прийшла, бо захотіла, а в понеділок у неї репетиція.

Щоб закінчити зошит, я намалював вікно театрика, порожнє.

Я зробив це з лінійкою: рамка, коротка завіса, зібрана з одного боку, дерево з прожилками. Усередині — нічого. Це було перше вікно за тиждень, крізь яке ніхто не проходив випадково, і мені здалося справедливим залишити його так на мить, як залишають відчиненими двері, коли чують когось на сходах.

Я намалював себе першим, олівцем, збоку, де я стаю на фото. Малювати себе — найважче, що є: зовні не виміряєш. Вийшов серйозний і з гарно вкладеним волоссям, не таким, як я ношу, а таким, як мені хотілося б. Я не виправляв. Залишив місця з запасом.

Потім залишив зошит розкритим на прилавку, до них обличчям, із олівцем упоперек. Не сказав навіщо. Мара, позаду, не дивилася: вона заходилася вирівнювати пляшечки з чорнилом з такою увагою, якої вони не потребували.

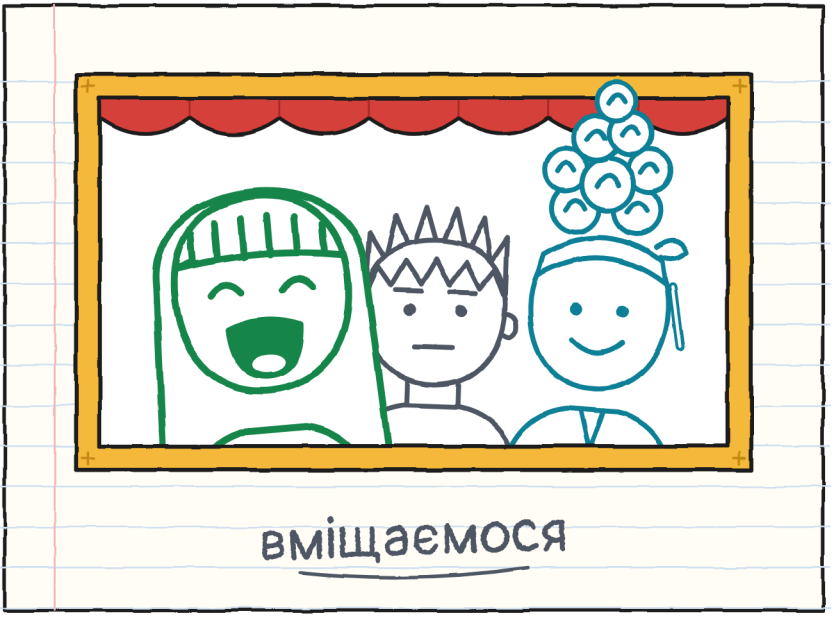
Ноа спитала дозволу, перш ніж малювати в моєму зошиті. Юля — ні.

Юля намалювала себе зеленим, з відкритим ротом і більшою за двох інших, бо, як вона сказала, в житті вона теж займає більше місця. Ноа виміряла двома пальцями місце, що лишилося, як вимірює вона дрібні речі, і намалювала себе всередині, бірюзовим. Кок вийшов за рамку вгорі. Вона не виправляла. Для Ноа рамки замалі зверху, і вона це знає.

У справжньому вікні, в суботу, ми вмістилися, тісно. У паперовому, яке я намалював із запасом, ми притислися так само. Місцем із запасом не скористався ніхто.

Нижче, олівцем, я написав одне слово:

вміщаємося.

Спільне є спільне. Так написано на першій сторінці.
—Ю.

Лишалася таблиця, що закриває всі мої зошити. Цього разу я зробив її відрізок за відрізком, бо так міряли весь тиждень.

ДОСТАВКА № 6. Відрізок за відрізком (хто ніс · хто спрямовував · що довелося повторювати):

- Крамниця → фонтан кульгавої риби: Гуні і Ноа · Юля · поворот біля фонтана (тричі).
- Фонтан → ріг: Юля і Ноа · Гуні · нічого (але повільно).
- Ріг → двір: Гуні і Юля · Ноа · вхід: мапа була стара.
- Субота: усі троє · усі троє, по черзі · ремінь (на другий раз, на третьому отворі).
- До нас: Мара, сама · ніхто · дев'ять походів.
- R.: ? · ? · не знаємо.

Унизу я намалював трійкомір, з чотирма заповненими клітинками й трьома іменами, що помінялися місцями.

Три клітинки. Ну, чотири. Три імені. Жодної порожньої. —Ю.

НЕМОЖЛИВІ ДОСТАВКИ · 7

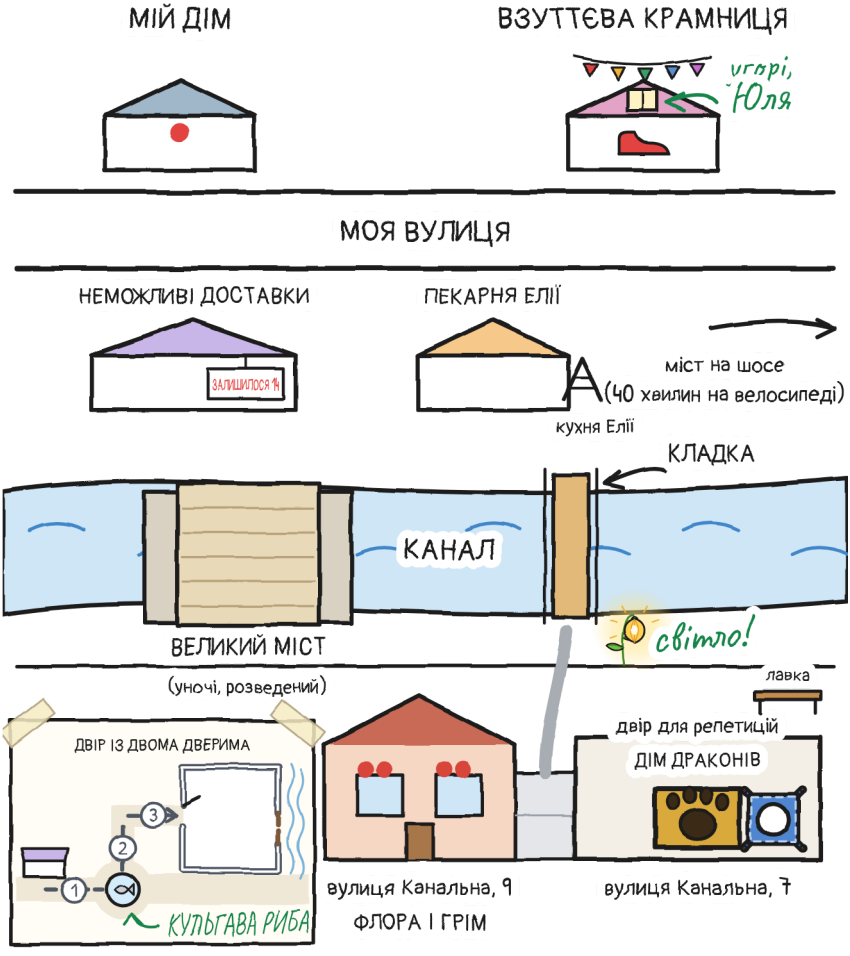
(скоро)

Цього разу етикетка вимагала такої години, коли я вже в піжамі.

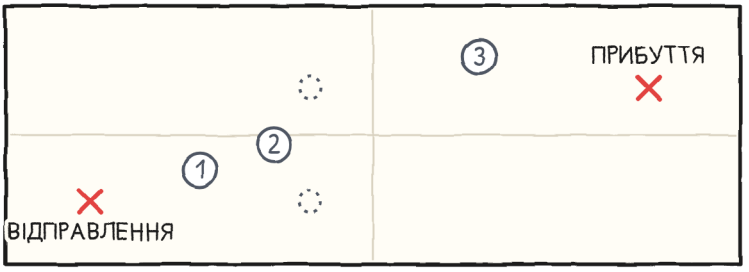
Хто не спить, коли всі інші зачиняються? Крім мене.
—Ю.

РАЙОН (версія 6)

ТВІЙ МАРШРУТ

Хто несе? Хто спрямовує? Хто розчищає шлях? Хто повідомляє?

ТРІЙКОМІР

	НЕСТИ	СПРЯМОВУВАТИ	РОЗЧИЩАТИ ШЛЯХ	ПОВІДОМЛЯТИ
відрізок 1				
відрізок 2				
відрізок 3				

Якщо в клітинці завжди те саме ім'я — зміни. —Ю.

ОДНА ІСТОРІЯ, ШІСТЬ РОЗМІРІВ

Ця книжка існує в шести розмірах, для дітей від 3 до 16 років, і понад 20 мовами. XXS, XS, S, M і L розповідають історію сторінка за сторінкою, на тих самих малюнках і з дедалі більшою кількістю відтінків. XL — це роман: та сама історія, у якій є місце для всього, що Гуні думає, але не каже.

Рівні за ЗЄР орієнтовні: XXS, pre-A1 · XS, A1 · S, A2 · M, B1 · L, B2 · XL, B2–C1.

Кожен у своєму розмірі. Той самий театрик. —Ю.

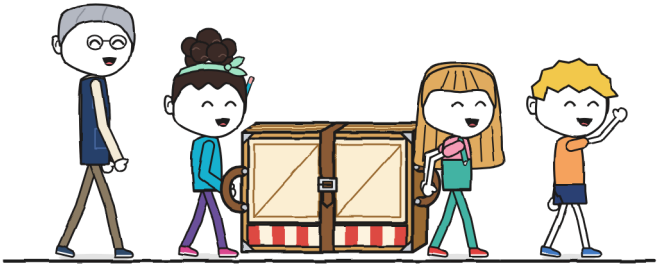
ДЛЯ РОДИН І ВЧИТЕЛІВ

Опрацьовуй кожен розділ на linguaula.com (із завданнями розміру L)

СПРАВЖНЄ ПЕРЕНЕСЕННЯ: ЩО РОБИТИ

1. Перш ніж вирушати, подивись на весь шлях.
2. Одна людина йде вільною: відчиняє двері й повідомляє.
3. Руки — на ручках. Подалі від шарнірів і замків.
4. З вантажем не бігають і не змагаються.
5. Якщо хтось каже «стоп», зупиняються всі.
6. Спершу ставлять на землю; потім сперечаються.
7. Велике відкривають і складають удвох, із дорослою людиною.

Печатка ТІЛЬКИ В КАЗЦІ позначає те, що може бути в казці, але не під час справжнього перенесення.

А якщо знаєш щось про дорогу, скажи про це раніше. —Ю.